

Лекція. Волонтерство: міжнародний досвід

1. Міжнародні документи в сфері волонтерства.
2. Міжнародні волонтерські програми.
3. Волонтерство в різних країнах світу.

1. Міжнародні документи в сфері волонтерства

Відзначимо Загальну декларація волонтерства, ухвалену 14 вересня 1990 р. в Парижі на XI Всесвітньому конгресі волонтерів під егідою International Association for Volunteer Effort (<https://www.iave.org/>).

Згідно з цим документом волонтерство:

- 1) це добровільний вибір, що відображає особисті погляди та позиції; сприяє покращенню якості життя, особистому добробуту та поглибленню солідарності;
- 2) реалізується у спільній діяльності в межах різного роду асоціацій; сприяє задоволенню основних людських потреб на шляху до побудови більш справедливого і мирного суспільства;
- 3) сприяє більш збалансованому економічному та соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і нових професій.

Основні принципи руху:

- 1) поваги гідності всіх людей;
- 2) взаємної допомоги в дусі партнерства і братерства; рівної значущості особистих і колективних потреб;
- 3) перетворення волонтерства на складову особистого розвитку, «набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей, стимулюючи ініціативу і творчість людей, надаючи кожному можливість бути творцем, а не лише споживачем»;
- 4) формування почуття відповідальності, заохочення солідарності на всіх рівнях.

Важливу роль волонтерства на міжнародному рівні відіграє Організація Об'єднаних Націй.

З 1968 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила понад 20 резолюцій з питань волонтерства.

Так, у 1985 р. спеціальною резолюцією (№ A/RES/47/3) було запропоновано урядам відзначати 5 грудня як Міжнародний день волонтерів в ім'я економічного, соціального розвитку (International Volunteer Day for Economic and Social Development, IVD), здійснювати заходи з популяризації волонтерства у всіх сферах життєдіяльності.

У своїх щорічних посланнях з нагоди Дня волонтерів Генеральний секретар ООН високо оцінює роль і значення волонтерів незалежно від того, якою конкретно діяльністю вони займаються

(<https://surl.li/mogywp>).

З 2018 року Міжнародний день волонтерів зосереджений не лише на відзначенні волонтерства у всіх його аспектах, а й на висвітленні ролі, яку волонтери відіграють у побудові стійких громад.

Відзначимо Європейську хартія прав і обов'язків волонтерів (European Charter on the Rights and Responsibilities of Volunteers), що була оприлюднена у контексті Європейського року волонтерства 2011 та є результатом спільної роботи інституцій Європейського Союзу та мереж громадянського суспільства (зокрема Європейського молодіжного форуму та платформи EYV 2011 Alliance

(https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/volunteering_charter_en.pdf).

Цей документ не є обов'язковим нормативно-правовим актом ЄС, але виконує функцію орієнтира для держав-членів, інституцій та організацій.

Хартія визначає:

- 1) хто є волонтером;
- 2) що таке волонтерська діяльність;
- 3) хто є організаторами волонтерської діяльності;
- 4) встановлює базові права і обов'язки кожної із цих сторін.

Особливістю цього документа є реалізація «правоорієнтованого підходу» до волонтерства, відповідно до якого волонтерство розглядається не лише як форма благодійної активності, а як реалізація права людини на участь у суспільному житті, солідарності та самореалізації.

Хартія закріплює низку ключових прав волонтера:

- 1) на рівний доступ до волонтерської діяльності без дискримінації;
- 2) на належні умови діяльності;
- 3) підготовку та підтримку;
- 4) визнання результатів волонтерської діяльності;
- 5) захист гідності та безпеки під час її здійснення.

Поряд із правами визначаються й обов'язки волонтерів:

- 1) дотримання правил діяльності організацій;
- 2) відповідальне ставлення до виконання завдань, повага до інших учасників і бенефіціарів;
- 3) готовність до навчання і розвитку.

Хартія також визначає обов'язки організацій і держав, підкреслюючи необхідність створення безпечного та інклюзивного середовища для волонтерів, забезпечення належного менеджменту волонтерської діяльності та її суспільного визнання.

2. Міжнародні волонтерські програми.

У 1970 р. була заснована Програма волонтерів Організації Об'єднаних Націй (United Nations Volunteer Program, UNV (<https://www.unv.org/>)).

UNV працює у трьох ключових сферах:

- 1) сталий розвиток (проекти в галузях освіти, охорони здоров'я, екології, соціальної підтримки вразливих категорій);
- 2) гуманітарна допомога (реагування на кризи, підтримка постраждалих від конфліктів);
- 3) мир і врядування (проекти в сфері організації і проведення виборів, відбудови інституцій, захисту прав людини).

Волонтери UNV – це не класичні «волонтери-новачки», а часто:

- фахівці (юристи, соціальні працівники, IT-спеціалісти, медики);
- молодь (через програму UN Youth Volunteers);
- онлайн-волонтери

UNV – це напівпрофесійне волонтерство, оскільки волонтери отримують:

- базову фінансову підтримку
- житло / страхування / компенсації)

Форми участі

- 1) польова робота (on-site). Наприклад, робота в різних країнах або інтеграції до місій ООН, її програм;
- 2) онлайн-волонтерство через платформу UNV Online Volunteering platform (<https://app.unv.org/>) для виконання різних завдань дистанційно (переклади, дослідження, дизайн, аналітика та ін.).

Приклад міжнародної програми волонтерства – Корпус миру США – незалежне неполітичне, нерелігійне й неприбуткове агентство виконавчої гілки Уряду Сполучених Штатів. Його було засновано за підтримки президента США Джона Кеннеді у 1961 р. з метою зміцнення миру та дружби між людьми різних національностей і культур.

Корпус миру реалізує свою діяльність у понад 60 країнах світу, і, зокрема, в Україні (<https://www.peacescorps.gov/>).

Місія і цілі організації: Універсальна місія Корпусу миру – зміцнення миру та дружби у світі.

Цілі організації в Україні:

- допомога громадянам України шляхом надання компетентних спеціалістів для задоволення наявних потреб у технічній кваліфікації;
- сприяння кращому розумінню американців українцями; ● сприяння кращому розумінню українців американцями.

3. Волонтерство в різних країнах світу.

Системи правового забезпечення волонтерської діяльності в закордонних країнах суттєво відрізняються одна від одної, що пояснюється як різними цілями законодавців, так і ступенем розвитку волонтерства.

У багатьох країнах не існує національного законодавства, яке б чітко регулювало питання волонтерської діяльності та статус волонтерів.

Однією з таких країн є Велика Британія. Тут волонтерські організації сприймаються як органи самоврядування, тому їм дозволено регулювати свою діяльність і внутрішні справи самостійно.

Усі умови участі у волонтерській діяльності залежать від правил саморегулювання організації, а також угоди між волонтером і приймаючою організацією.

У країні функціонують такі національні волонтерські організації:

NCVO (<https://www.ncvo.org.uk/#/>);

Volunteer Development Scotland (<https://www.volunteerscotland.net/>);

Wales Council for Voluntary Action (<https://wcva.cymru/>) та ін.

УФРН нормативно-правові засади волонтерства, закріплені в Цивільному кодексі, а також у регіональних (земельних) законах.

Відповідальність за питання, пов'язані з добровільною громадською діяльністю, розподілена між федеральним і регіональним рівнями.

На федеральному рівні основна відповідальність за волонтерство загалом лежить на Федеральному міністерстві у справах сім'ї, людей похилого віку, жінок та молоді (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, BMFSFJ), у якому створено окремий відділ для цієї роботи.

Міністерство відповідає за значну кількість типових програм і поточних ініціатив, спрямованих на посилення волонтерства в суспільстві.

Крім того, воно координує зусилля уряду щодо сприяння волонтерству та забезпечення належної нормативно-правової бази й інфраструктури.

Більшість німецьких волонтерських агенцій зібрані під парасолькою Національної організації волонтерських агенцій (Bundesarbeitsgemeinschaft der Freiwilligenagenturen e.V., BAGFA (<https://bagfa.de/english/>)).

Рух волонтерів у Франції координує громадська структура Фонд волонтерського руху (<https://beta.gouv.fr/startups/jeveuxaider.html>). Французька держава стимулює роботу добровольців, зокрема надає їм об'єднанням податкові пільги. Тим, які найбільше відзначилися, регулярно вручають нагороди – «Пальмові гілки волонтерського руху».

Існує так званий паспорт добровольця. У нього заносять усю інформацію про роботу людини як волонтера, що відіграє певну роль, скажімо, при влаштуванні на роботу. Відповідно до законодавства волонтери, які проходять державну службу на добровільних засадах, мають право отримувати фіксовану щомісячну грошову допомогу, звільнену від будь-яких податків і внесків на соціальне страхування.

У багатьох європейських країнах ухвалені спеціальні закони, що регулюють волонтерську діяльність. До них відносять Хорватію, Чехію, Угорщину, Італію, Бельгію, Польщу, Португалію, Румунію, Іспанію та ін.

Так, у Законі про волонтерство Італії визначено Міністерство праці і соціальної політики в якості центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності.

Крім того, в Італії функціонує Національна мережа центрів підтримки волонтерства (CSV) <https://csvnet.it/english-version>

В Італії також діє Постійний комітет голів волонтерських організацій і фондів, який представляє інтереси майже двох мільйонів волонтерів перед урядом, парламентом, церквою, різними суспільними інститутами

У Литві особливості волонтерства, його принципи, права та обов'язки волонтера й організатора волонтерської діяльності, порядок організації волонтерської діяльності, випадки страхування волонтерів, відшкодування витрат волонтерів визначаються Законом Литовської Республіки від 22 червня 2011 року № XI-1500 «Про добровільну діяльність».

Волонтерство визначено як діяльність для суспільного блага, що здійснюється волонтером безоплатно, умови якої визначаються договором між волонтером та організатором цієї діяльності.

Міжнародна волонтерська програма – програма, що реалізується відповідно до міжнародних зобов'язань Литовської Республіки та встановлює умови для волонтерської участі, організації та фінансування волонтерської діяльності.

Волонтерами можуть бути громадяни Литовської Республіки, які досягли 14-річного віку, та іноземці, які легально перебувають на території Литовської Республіки. Особи, які не досягли 18-річного віку, можуть брати участь у волонтерській діяльності за умови, що представник дитини не заперечує проти такої участі. Кваліфікація для волонтера не потрібна, за винятком характеру волонтерської діяльності, що вимагає спеціальної кваліфікації відповідно до іншого законодавства або відповідно до вимог організаторів-волонтерів.